

ΤΟ ΕΡΩΤΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑ

(ΔΙΗΓΗΜΑ)

Ἡ Ὀλγα ἄνοιξε ὀρμητικὰ τὴν πόρτα. Στὴν ἀνάλαφρη τουαλέττα τῆς μοσχοβολοῦσαν τὰ γιασεμιά πού τῆς εἶχε χαρίσει καὶ στὰ χεῖλη τῆς ἔκαιγαν ἀκόμα τὰ φιλιὰ τοῦ Παύλου.

Μιά σιγανὴ φωνὴ ἀκούστηκε βαθεῖα ἀπὸ τὸ μισοσκότεينو χῶλλ:

—Λοιπόν; Πῶς τὰ περάσατε σήμερα;

Ἡ κυρία Φραγκίσκα, ἡ γιαγιά τῆς, χλωμὴ μέσα στὸ μαῦρο τῆς φουστάνι, σήκωσε μόλις τὰ μάτια ἀπὸ τὸ πλέξιμό τῆς γιὰ νὰ κάνη τὴν ἐρώτηση.

—Καλά! ἀποκριθῆκε ἡ κοπέλλα ζωηρά, μονοσύλλαβα καὶ τράβηξε στὴν κάμαρά τῆς.

Ἐβγαλε τὸ φόρεμά τῆς σιγοτραγουδῶντας, πέρασε τὴν ἀνθισμένη ρόμπα τῆς κ' ἦρθε πάλι στὸ χῶλλ.

—Ἐφαγες γιαγιά; ρώτησε μὲ φωνὴ τραβηχτὴ κι' ἀδιάφορη.

—Ναί. Ἐσύ;

—Πῶς! Ἐφάγαμε μὲ τὸν Παῦλο στὸ Παλιὸ Φάληρο.

—Πάλι τόσο μακρὰ!

Τὰ λόγια τῆς γιαγιάς ἀκούστηκαν ψιθυριστά, μᾶλλον σὰ μονόλογος.

Στάθηκε ἡ Ὀλγα. Καθὼς τὴ μέτρησε τὴ γερόντισσα ἀπὸ πάνω ὡς κάτω, μέσ' στὰ ὑπερήφανά τῆς μάτια πέρασε μιὰ κρύα, σκληρὴ ἀστραπή.

—Θὰ κοιμηθῆς τώρα, γιαγιά;

*Η ἐρώτηση ἦταν κοφτή, σχεδὸν μιὰ διαταγή.

Σήκωσε ἡ κυρία Φραγκίσκα τὰ μάτια. Ἡ ἴδια ὑπερηφάνεια, ἡ ἴδια ἀτσάλινη σκληράδα μέσ' στὴ σκοτεινὴ μεγάλη κόρη. Μόνον ποὺ τὰ καλοφτιαγμένα χεῖλη τῆς κοπέλλας, καθὼς ἐσφίγγονταν πειστωμένα, τόνιζαν τὴν ὑπερηφάνεια τῶν ματιῶν, ἐνῶ τῆς γριούλας τὰ σουφρωμένα χεῖλη, ποὺ σιγότρεμαν σὰ νὰ μονολογοῦσαν ὅλη τὴν ὥρα, ἔδιναν στὴ φυσιογνωμία της μιὰ ἔκφραση πιὸ μαλακιά:

— Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ κοιμηθῶ ἀπὸ τώρα. Δὲ νυστάζω.

Μέσα στὴν ἀπλὴ ἐρώτηση κι' ἀπόκριση, ἔβραζε ὑπόκωφη μιὰ ἔχθρα κι' ἀπὸ τὰ δύο μέρη.

— Ἐγὼ πάω στὸ γραφεῖο νὰ διαβάσω, εἶπε ἡ κοπέλλα ἦσυχα. Καληνύκτα, γιαγιά.

*Ἐσκυψε καὶ τῆς φίλησε τὸ χέρι μὲ μιὰ γρήγορη κίνηση μηχανικὴ, ποὺ δὲν ἔδειχνε οὔτε ἀγάπη οὔτε σεβασμό.

— Ὁ Θεὸς μαζί σου!

Καθὼς ἐπέρασε ἡ γερόντισσα τὸ χέρι της στὰ φουντωτὰ μαλλιά τῆς ἐγγονῆς της, τ'ἄσαρκά της δάκτυλα σὰ νὰ λύγι-σαν μιὰ στιγμή, σὰ νὰ σταμάτησαν μὲ λαχτᾶρα στὸ καστανὸ μετάξι.

Μὰ ἡ Ὀλγα δὲν ἔνοιωσε αὐτὴ τὴν ἀρχὴ τοῦ χαδιοῦ. Ζωηρά, τράβηξε κατὰ τὴν πόρτα.

— Ὀλγα, νὰ σοῦ πῶ!

*Ἡ κυρία Φραγκίσκα ἄρχισε μηχανικὰ, γρήγορα τὸ πλέξιμο.

*Ἄχ, πῶς τὴ νεύριαζε τὴν ἐγγονὴ της αὐτὴ ἡ συνήθεια. Τὴν ὥρα ποὺ περιμένεις νὰ σοῦ μιλήσῃ, τὰ δάκτυλα τῆς γερόντισσας ἀρχίζουν σὰν κουρδισμένα τὴ δουλειά, τὰ μάτια της σκύβουν καὶ τὰ τρεμάμενά της χεῖλια μετροῦν ψιθυριστὰ τοὺς πόντους. Πρέπει νὰ περιμένῃς κάμποση ὥρα, νὰ τὴ μαγνητίσῃς μὲ τὴν ἐρωτηματικὴ ματιά σου, γιὰ νὰ θυμηθῇ πῶς κάτι ἤθελε νὰ σοῦ πῇ.

— Παιδί μου, ἀκούστηκαν ἐπὶ τέλους τὰ λόγια τῆς γιαγιάς, τοῦ εἶπες τοῦ Παύλου αὐτὰ ποὺ σοῦ εἶπα χθές; Πῶς

δὲν εἶναι δυνατὸν σ' ἓνα μακρὸ ἀρραβῶνα, πὺ θὰ βαστάξῃ ὀκτὼ μῆνες, νὰ βλέπώσατε κάθε μέρα, νὰ πηγαίνετε ὅλο σ' ἐξοχές, καὶ σὰ νὰ μὴ φθάνουν αὐτά, νὰ σοῦ στέλνῃ κάθε πρωὶ κ' ἓνα γράμμα, ποῖος ξέρει μὲ πόσες κουταμάρες;

Τὸ αἷμα φούντωσε στὰ μάγουλα τῆς "Ολγας. "Ἐσκυψε λίγο τὸ κεφάλι καὶ ἔμεινε ἀμίλητη.

—"Αμυαλο κορίτσι! — Τουλάχιστον ἔχει τὸν ἀνάλογο σεβασμό;

Καθὼς στεκόταν πειστωμένη, κυττάζοντας ἄλλοῦ, δὲν εἶδε ἢ "Ολγα μέσα στὰ γεροντικά μάτια, πὺ τὴν χαίδεuan μ' ὅλη τους τὴν αὐστηρότητα, κάτι σὰν ἓνα χαμόγελο, σὰ μιὰ γρήγορη λάμψη εἰρωνείας.

—Νᾶβλεπα ἓνα γράμμα του, θὰ σοῦλεγα πολλά! ψιθύρισε ἢ γερόντισσα σὲ λίγο σὰ νὰ μονολογοῦσε.

Τρομαγμένη σήκωσε ἢ κοπέλλα τὰ μάτια. "Ὅλο της τὸ πρόσωπο, ὅλο της τὸ σῶμα σφίχτηκε. Μιὰ ἄρνηση καὶ μιὰ ἄμυνα ἦταν ὅλη της ἢ ὑπαρξὴ ἐκεῖνη τὴ στιγμῇ. "Ἐμεινε ἀκόμα κάμποση ὥρα ἀμίλητη. "Ἐπειτα, λίγο-λίγο, τὰ τεντωμένα νεῦρα λύθηκαν, ἢ περήφανη καμπύλη τῶν χειλιῶν χαλαρώθηκε λίγο. Κάτι πῆγε νὰ πῆ.

Μὰ ἢ γιαγιά εἶχε βαρεθῆ νὰ περιμένη. Δὲν παρατήρησε πὺς ἢ ἐγγονούλα της ἴσως νᾶταν ἔτοιμη νὰ μιλήσῃ. Πρόσεξε μοναχὰ τὴν πειστωμένη καὶ δύσπιστη σιωπή.

—Καλά! εἶπε ἢ κυρία Φραγκίσκα, σὰ νὰ τελείωνε πιὰ ἢ κουβέντα. Νὰ μὴ σὲ κρατῶ. Πῆγαινε νὰ διαβάσῃς.

—Καληνύκτα, γιαγιά.

—Καληνύκτα!

Σὰν ἀναστεναγμοὶ ἀκούστηκαν τὰ δύο καληνύκτα, ἀργά, σιγανά. Οἱ ματιές τους ὡστόσο σταυρώθηκαν ἴδια ὑπερήφανες, ἴδια ἀλύγιστες.

"Ἐκλείσε ἢ "Ολγα τὴν πόρτα τοῦ γραφείου, κ' ἔπεσε μονοκόμματη στὸ ντιβάνι. Τὸ στῆθος της φούσκωσε βαρεῖα δυὸ-τρεῖς φορές.

Ἄχ, αὐτὴ ἡ ἔρημιά! Αὐτὴ ἡ μόνωση! Δυὸ - τρεῖς ὄρες
 μὲ τὸν Παῦλο, αὐτὴ ἦταν ἡ μόνη της ζωή.

ὦ, τὴν ἀγαποῦσε ὁ Παῦλος, τὴν ἀγαποῦσε! — Ἄν
 τὴ σεβόταν;... Ποῦ ἀρχίζει ἡ ἀγάπη καὶ ποῦ τελειώνει
 ὁ σεβασμός; — Τάχα θάξερε ἡ γιαγιά νὰ τῆς χαράξῃ τὰ
 δρόσημα;

Γέλασε μοναχὴ της, κ' ἔπειτα ἀναστέναξε πάλι.

Ἢ γιαγιά!

Τὰ μάτια της σκοτείνιασαν, τὰ χεῖλη της σφίχτηκαν
 θυμωμένα.

Γιατί νὰ τῆς χαλάῃ τὴν εὐτυχία της; Δὲ φθάνει ποῦ
 δὲν τὴ νοιώθει, μὰ θεωρεῖ κιόλας καθῆκον της νὰ τὴν
 ἀρχίξῃ τὶς ἴδιες μονότονες συμβουλές. Τί ἀνακατεύεται σὲ
 ζητήματα ποῦ δὲν καταλαβαίνει; Ἐξω ἀπὸ τὸ αἰώνιο της
 πλέξιμο, τί ἄλλο ξέρεي αὐτὴ ἀπὸ τὸν κόσμον;

Θυμωμένη, σκληρὴ δούλευε ἡ σκέψη τῆς κοπέλλας.
 Ἐξαφνα ἔνοιωσε τὰ μάγουλα της ὑγρά. Σταλιά - σταλιά,
 ἀραιά, σιγοκυλοῦσαν τὰ δάκρυα.

Νᾶχε κι' αὐτὴ μητέρα! — Ποιὸς ξέρει ὅμως, θὰ τὴν
 ἔνοιωθε κ' ἡ μητέρα της; Κόβεται ἡ μισὴ χαρὰ ἔτσι.
 Ὅλες οἱ ἀρραβωνιασμένες, τὸ ξέρει, γυρίζουν πετῶντας τὸ
 βράδυ στὰ σπίτια τους, λένε τοῦτο, λένε ἐκεῖνο, χίλια δυὸ
 μικροπεραστικά— ὅσα λέγονται βέβαια— ξαναζοῦνε μὲ τοὺς
 δικούς τους τὴ χαρὰ τῆς ἀγάπης. Αὐτὴ ὅμως, ἀπὸ τὴν ὥρα
 ποῦ θὰ μπῆ στὸ σπίτι, συναντᾷ τὴν ἀλύγιστη, περήφανη
 ματιὰ τῆς γιαγιάς. Τὴ ματιὰ, ποῦ κυττάζει νὰ μπῆ μέσα της
 βαθειά, νὰ διαβάσῃ τὴ σκέψη της καὶ τὴν καρδιά της, σὰ
 δικαστὴς ἀδυσώπητος. Ἀδυσώπητος, γιατί δὲν ξέρει ἀπὸ
 τέτοια.

Καὶ ποῦ νὰ ξέρη; — Στὸν καιρὸ της... Ἀλήθεια, στὸν
 καιρὸ της, δὲν ἀγαπιῶνταν οἱ νέοι; — Βέβαια μὰ διαφο-
 ρετικά.

Γέλασε πάλι μοναχὴ της ἡ μικρὴ. Μιὰ τρελλὴ εἰκόνα
 πέρασε στὰ μάτια της. Ἢ γιαγιά της, νέα, στεγνὴ ὅμως

κι' ἀλύγιστη, μὲ τὸν ὀλόρθο γιανῶ, ποὺ τὸν κρατοῦσαν οἱ μπαλένες, ὅπως ἦταν στὶς παλιές της φωτογραφίες, στὴν ἀγκαλιὰ ἐνὸς νέου! Ἡ γιανῶ της, σὰν αὐτὴν τὴν ἴδια, ὅταν σπάρραζε τρεμάμενη κάτω ἀπὸ τὰ φιλιὰ τοῦ Παύλου.

Γέλασε πάλι μὲ τὴν καρδιά της, καὶ μὲ τὸ γέλιο πέταξαν οἱ μαῦρες σκέψεις.

Σηκώθηκε ἀπὸ τὸ ντιβάνι καὶ κάθισε στὸ γραφεῖο. Ἐβγαλε ἀπὸ κάποιον συρτάρι ἓνα μεγάλο φάκελο. Πλήθος μικρὰ φακελάκια βρισκόνταν ἐκεῖ μέσα. Πῆρε στὴν τύχη κάμποσα. Ὅλα τοῦ Παύλου. Δυὸ σειρές, δυὸ λόγια, ποὺ ὁ θεότρελλος τῆς ἔστελνε κάθε πρωτὶ. Δυὸ λόγια γραμμένα μόνο γιὰ τὰ δικά της μάτια. Χάδια, φιλιὰ, καὶ κάτι ἄλλες λέξεις πιὸ γλυκὲς μὰ πιὸ ἀνείπωτες, ἔσμιγαν στὰ γαλάζια χαρτιά.

Πέρασε κάμποση ὥρα διαβάζοντάς τα. Γύρω της ἔνοιωθε τὴν ἀνάσα του καὶ τὸ κορμί της ἀνατρίχιαζε.

Ἐξαφνα τῆς ἦρθε ἡ ἰδέα ν' ἀνοίξη ἐν' ἄλλο συρτάρι, νὰ ἰδῆ τὸ παλιό, μεγάλο ἄλμπουμ, μὲ τὶς οἰκογενειακὲς φωτογραφίες. Ἐκεῖ ἦταν ἡ μανούλα της, ὁ πατέρας της, κ' ἐκείνη ἡ στεγνὴ ὑπερήφανη κοπέλλα, ποῦπρεπε νὰ πιστέψῃ πὼς ἦταν ἴδια ἡ κυρία Φραγκίσκα.

Ἄρχισε νὰ τὸ ξεφυλλίξῃ.

Ἐνα τρίξιμο ἀκούστηκε στὸ πλαγινὸ δωμάτιο. Ἡ γιανῶ σηκώθηκε ἀπὸ τὸν καναπέ της. Ἐαφνιασμένη μάζεψε ἡ Ὀλγα τὰ σκορπισμένα γαλάζια γραμματάκια. Ἐχει γοῦστο νάρθη νὰ ρίξῃ τὴν αὐστηρὴ ματιά της καὶ σ' αὐτά... Στὴ βιάση της πέταξε τὸ παλιὸ ἄλμπουμ χάμω. Ἐπεσε βαρὺ, ὀρθάνοικο, καὶ γύρω σκορπίστηκαν κάμποσες παλιὲς φωτογραφίες.

Μὰ ἡ γιανῶ προσπέρασε, δὲν ἀνοίξε τὴν πόρτα τοῦ γραφείου.

Ἀναστενάζοντας μὲ ἀνακούφιση ἔσκυψε ἡ Ὀλγα νὰ μαζέψῃ τὶς σκόρπιες εἰκόνες.—Μὰ τ' εἶν' αὐτό;

Σήκωσε ἓνα παλιὸ κιτρινωμένο φακελάκι. Ἐάνοιξε ἀνύ-

ποπτη, και διάβασε τις πρώτες γραμμές. Τὸ αἷμα ἀνέβηκε στὰ μάγουλά της.

Σταμάτησε, κλείνοντάς το μὲ μιὰ αὐθόρμητη κίνηση σὰν ἔνοχη.

Τὸ μυαλό της σκοτείνιασε. Δὲν θὰ εἶδε καλά... Κι' ὅμως, νά, φαρδειά-πλατειά μιλοῦνε μοναχὰ τους τὰ πρώτα λόγια:

«Φραγκίσκα μου, ἀγαπημένη μου, λατρεία μου, ἀκόμη εἶμαι ἀπὸ χθὲς μεθυσμένος».

Σὰ νᾶχη πυρετὸ χτυποῦν οἱ φλέβες της στοὺς κροτάφους, μὰ διαβάζει πέρα κάτω. Χάδια, φιλιὰ, και κάτι ἄλλες λέξεις πιὸ γλυκὲς μὰ πιὸ ἀνείπωτες στήνουν ἕναν τρελλὸ χορὸ. Κι' ὅμως δὲν ὄνειρεύεται. Ὁχι. Φραγκίσκα λέει τὸ γράμμα, Φραγκίσκα, κι' ὄχι Ὁλγα. Κι' ἀπὸ κάτω, μὲ γράψιμο σίγουρο, φτερωτό, μιὰ λέξη πού δὲν ἀφήνει ἀμφιβολία:

«Ὁ ἀρραβωνιαστικός σου Πέτρος».

Πέτρος, ὁ παππούς!

Κάθεται κάμποση ὥρα ἀκίνητη ἢ Ὁλγα. Στὸ μυαλό της, πού σταμάτησε σὰ μουνδιασμένο, γυρίζει μοναχὰ μιὰ σκέψη: πῶς δὲν τὸ εἶχε ἰδεῖ τόσα χρόνια αὐτὸ τὸ γράμμα; Ποιὸς ξέρει πίσω ἀπὸ ποιά φωτογραφία θὰ ἦταν κρυμμένο, και μὲ τὸ πέσιμο τοῦ ἄλμπουμ φάνηκε; Κρυμμένο ἴσως βιαστικά, σὲ μιὰ στιγμή φόβου, ἴσως ἀπὸ τὸ τριξίμο κάποιου βήματος στὸ πλαγινὸ δωμάτιο...

Ξεφυλλίζει μηχανικὰ ὅλο τὸ λεύκωμα, μήπως βρῆ τίποτε ἄλλο. Ὁχι, τίποτε. Μὰ δὲ φθάνει τάχα αὐτό; Δὲ φθάνει; Τὸ κιτρινωμένο τὸ χαρτί δὲ μιλεῖ ἀρκετά;

Ἐξαφνα, καθὼς κάθεται ὀλόμονη ἢ Ὁλγα, νοιώθει μὲ μιᾶς τέτοια εὐτυχία, τέτοια χαρά, πού τὴν τυλλίζει σὰ σύννεφο, χώνεται μέσα της ἀπὸ παντοῦ, τὴν πλημμυρίζει. Ἡ καρδιά της χτυπάει θερμὰ και δυνατά. Μιὰ ἀγάπη, μιὰ ἀγάπη, πού δὲν τὴν εἶχε νοιώσει ὡς τώρα, τῆς σφίγγει σὰ λυγμὸς τὸ λαιμό.

Δίχως νὰ ξέρι τι κάνει, χώνει τὸ παλιὸ γράμμα πίσω ἀπὸ μιὰ φωτογραφία τῆς γαγιαῖς, και βάζει τὸ λεύκωμα

πάλι στὸ συρτάρι. Ἔπειτα, μὲ μιὰ γρήγορη κίνηση, ἀρπάζει πέντε - ἕξι ἀπὸ τὰ δικά της φακελάκια καὶ τρέχει φτερωτὴ στὴν κάμαρα τῆς γερόντισσας.

Ἡ κυρία Φραγκίσκα πλέκει τὰ μαλλιά της πρὶν πλαγιάση.
— Γιαγιά!

Τὸ γλωμό, ρυτιδωμένο πρόσωπο γυρίζει ξαφνιασμένο. Μὰ τὰ μάτια τῆς Ὀλγας ἀστράφτουν, κι' ἄθελα καὶ τῆς γερόντισσας τὰ μάτια χαμογελοῦν.

— Γιαγιά, ἦρθα νὰ σοῦ δείξω μερικὰ γράμματα τοῦ Παύλου.

Ἡ φωνὴ ἀκούγεται λαχανιασμένη, λὲς κ' ἦρθε ἀπὸ πολὺ μακρὰ ἢ κοπέλλα.

Ἡ γιαγιά στέκει μιὰ στιγμὴ ἀκίνητη. Ἔπειτα ἀρχίζει πάλι νὰ πλέκει τὰ μαλλιά της, μὲ κινήσεις βιαστικές, ἀγωνιώδεις, λὲς κι' ὅλο τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ζωῆς κρέμεται ἐκείνη τῇ στιγμῇ ἀπὸ τὴν πλεξίδα. Στὸ τέλος κάθεται ἀμίλητη στὴν ἄκρη τοῦ κρεβατιοῦ. Τὰ χεῖλη της τρέμουν περισσότερο ἀπὸ ἄλλη φορά. Στὶς ἄκρες τους ὅμως, παίζει κάτι σὰν χαμόγελο.

Τρομαγμένη, κοκκαλώνει ἄξαφνα ἡ Ὀλγα. Τὴν πιάνει ἴλιγγος. Νὰ διαβάση τὰ γράμματα στὴ γιαγιά της, στὴν κυρία Φραγκίσκα, μὲ τ' ὀλόστεγνο κορμί καὶ τὰ σκληρὰ, κοκκαλιάρικα χέρια!

Σὰν σ' ἐφιάλτη, δὲ μπορεῖ νὰ κάνη βῆμα οὔτε ἔμπρός, οὔτε πίσω.

Παραξενεμένη γιὰ τὴν ἀργοπορία σηκώνει τὰ μάτια της ἢ γερόντισσα. Μὲ μιᾶς, τὸ αἷμα ξαναρχίζει τὸ τρελλὸ στροβίλισμα στὶς φλέβες τῆς μικρῆς. Ἡ χαρὰ ξαναρχεται, τὴ συνεπαίρνει. Αὐτὴ ἢ ματιά, αὐτὴ ἢ ματιὰ δὲν εἶναι ἢ ὑπερήφανη, σκληρὴ καὶ τόσο μακρονῆ ματιὰ τῆς κυρίας Φραγκίσκας. Ὅχι! Αὐτὴ ἢ ματιὰ, ποὺ κλαίει καὶ γελάει μαζί, νοιώθει, νοιώθει!

Δὲ βασιτέται ἢ Ὀλγα. Χώνει το σγουρό της τὸ κεφάλι στὴν ἀδύνατη ἀγκαλιὰ τῆς γιαγιάς. Τὰ φλογισμένα της

χείλη ἀκουμποῦν στὸ γλωμὸ πρόσωπο. Τὰ γράμματα ξεχνιοῦνται γιὰ κάμποση ὥρα. Ἡ γιαγιά δὲ ρωτάει, μόνο τὰ χεῖλη της τρέμουν σὰ νὰ μονολογῇ.

Τάχα περίμενε αὐτὴ τὴ στιγμή;

Τὰ δάκρυα κυλοῦν καυτὰ, πρῶτα στὰ φουντωμένα μάγουλα τῆς κοπέλλας, ἔπειτα δύσκολα, ἀργά, σταλιά - σταλιά στὰ μυριορουτιδωμένα μάγουλα τῆς γιαγιάς. Κ' οἱ καρδιές τους χτυποῦν ἢ μία ἀπάνω στὴν ἄλλη, κοντὰ-κοντὰ, μὲ τὸν ἴδιο γρήγορο ρυθμό.

Λουτράκι, 25/8/35.

ΙΩΑΝΝΑ Γ. ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑ

